

Голові разової спеціалізованої вченої
ради у Волинському національному
університеті імені Лесі Українки
доктору політичних наук, професору,
декану факультету міжнародних відносин
Шуляк Антоніні Миколаївні

Відгук

офіційного опонента, доктора політичних наук, професора, професора кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара *Висоцького Олександра Юрійовича* на дисертаційну роботу Кукалець Оксани Євгенівни «Публічна дипломатія КНР в Європі (2012-2021 рр.)», подану до захисту до разової спеціалізованої вченої ради у Волинському національному університеті імені Лесі Українки на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами

Проблематика публічної дипломатії Китаю та її здійснення на Європейському континенті є актуальною темою міжнародних досліджень. Значущість цієї теми обумовлена, насамперед, тією роллю, яку намагається грати КНР в сучасних міжнародних відносинах, а також залежністю китайської економіки від подальшого розвитку добрих взаємин з Європою.

До важливих моментів, які визначають актуальність дослідження китайської публічної дипломатії, належать питання її ефективності, можливостей у подоланні відчуття китайської загрози в світі, зв'язку з пропагандою та концепцією м'якої сили Дж.Ная, поєднання та розмежування з народною та культурною дипломатією, китайською дипломатією виїзного туризму, панда-дипломатією, медіа-дипломатією, кіно-дипломатією, інфраструктурного та технологічного забезпечення.

Актуальність теми також обумовлюється тим, що вона досі залишається недостатньо дослідженою як в світовому, так і в українському науковому дискурсі, зокрема, більшість досліджень стосуються історії, теоретичних засад

чи системи публічної дипломатії КНР, а не її практичної реалізації на сучасному етапі, зокрема й у європейському регіоні.

Щодо зв'язку дисертації з науковими програмами та темами, то можна констатувати, що вона повністю вписується у комплексну наукову тему «Міжнародне співробітництво та інтеграційні процеси в умовах формування нового світового порядку», яку розробляє кафедра міжнародних відносин факультету міжнародних відносин Національного університету «Острозька академія».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційні положення дослідження і його результати є логічними, послідовними і чіткими. Ступінь достовірності і обґрунтованості висвітлених авторкою наукових положень, висновків, рекомендацій є високим, що досягнуто внаслідок використання загальнонаукових та спеціально-наукових методів дослідження.

Методологічну базу дослідження складає міждисциплінарний підхід, який поєднує в собі теоретико-методологічні елементи теорії міжнародних відносин, китаєзнавства, політичної теорії, історії та соціології, а також теорії конструктивізму, неоінституційний та системний підходи. У ході роботи авторка застосовувала методологічні принципи об'єктивності та історизму. Використання низки як загальнонаукових, так і спеціальних методів, дало змогу авторці вивчити окремі питання теми в різних ракурсах. Системний та історичний методи успішно використовувалися для розгляду теоретичних засад «м'якої сили» та публічної дипломатії КНР, а також практичних кроків країни із реалізації зовнішньої політики. Під час дослідження китайсько-європейських відносин дисертантка використовувала хронологічний, історико-описовий та порівняльно-історичний методи. Аналіз практичної реалізації публічної дипломатії КНР в Європі базувався на дослідженні та узагальненні ідей іноземних та вітчизняних науковців, урядових звітів і статистичних даних. Порівняльний аналіз застосовувався для визначення взаємозв'язку між

публічною дипломатією та сприйняттям КНР країнами Європи.

Слід наголосити на достатній джерельній базі проведеного наукового дослідження. Основу джерельної бази роботи склали офіційні документи КНР, України, Великобританії, ЄС, аналітичні матеріали Дослідницького центру П'ю, Центру публічної дипломатії університету Південної Каліфорнії (США) Інституту статистики ЮНЕСКО, китайських та європейських інформаційних агенцій.

Зазначене свідчить про високий рівень підготовки роботи і ґрунтовність наукових положень дослідження.

Варто відзначити відповідність предметної спрямованості дисертації науковій спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Структура дисертації обумовлена поставленою метою і завданнями дослідження та складається із вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

Дисертантка у вступі фундаментально відображає актуальність теми, пояснює зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, визначає мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, стан наукової розробки проблеми та джерельну базу дослідження, хронологічні і територіальні рамки дослідження, методологічну основу роботи, розкриває наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі дисертації представлено теоретико-методологічні засади дослідження публічної дипломатії Китаю. Проаналізовано ключові дослідження американських, європейських, китайських та українських науковців з цієї тематики, що дало змогу визначити стан концептуалізації цього явища у кожній з перерахованих груп, а також їх характерні особливості. У розділі також викладено методологічний інструментарій дослідження, який базується на поєднанні загальнонаукових та спеціальних методів, міждисциплінарного підходу та методологічних принципів об'єктивності, історизму, раціонального підходу та абстрагування.

У другому розділі дисертаційної роботи проаналізовано систему публічної дипломатії Китаю з акцентом на її інституційному вимірі, цілях та інструментах. Виокремлено основних державних та недержавних акторів, задіяних у реалізації цього напрямку зовнішньої політики, а також простежено взаємозалежності між ними та тенденції їхнього розвитку протягом аналізованого періоду. Окреслено конкретні цілі публічної дипломатії Китаю в Європі та перераховано інструменти, до яких звертається КНР для досягнення поставлених цілей.

У третьому розділі авторка дослідила практичну реалізацію публічної дипломатії Китаю в європейських країнах, фокусуючись на її масштабах, тенденціях та особливостях. Вона вивчила окремі напрями публічної дипломатії, зокрема діяльність медіа, співпрацю у галузі освіти та науки, культурну дипломатію, медичну допомогу та співпрацю в умовах пандемії COVID-2019. Окрему увагу О.Є.Кукалець зосередила на реалізації публічної дипломатії Китаю в Україні, що дозволило виокремити характерні риси для цієї східноєвропейської країни, які відрізняють її від інших держав Європи.

У четвертому розділі дисертації авторкою проведено аналіз ефективності публічної дипломатії КНР в Європі через вивчення трансформації образу азійської країни у європейських державах протягом 2012-2021 рр. Наводяться статистичні дані, що відображають громадську думку щодо ставлення європейців до Китаю загалом, його голови Сі Цзіньпіна та ролі КНР у світовій економіці.

Дисертаційну роботу написано українською мовою. Застосована у роботі наукова термінологія є загальноприйнятною, стиль викладення результатів дослідження забезпечує доступність її сприйняття та використання. Дисертація оформлена відповідно до вимог, які висувають до робіт такого рівня, результати дослідження викладені в науковому стилі.

Висновки та рекомендаційні положення, які викладені у роботі дисертантки, містять науково обґрунтовані теоретичні та практичні положення. О.Є.Кукалець у своїй дисертації чітко та послідовно наводить аргументи на користь викладених у роботі положень, що свідчить про наукову цінність

роботи, сформульований чітко виражений теоретичний підхід та особисту позицію щодо дискусійних положень роботи.

Аналіз змісту дисертації дозволяє зробити висновок, що робота має фундаментальний характер та є завершеним науковим кваліфікаційним дослідженням, яке виконано здобувачкою самостійно.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Ретельний аналіз сучасної наукової літератури та актуальних аналітичних даних, а також ефективна послідовність дослідницької роботи із застосуванням сучасних наукових методів свідчить про високий рівень достовірності одержаних результатів дисертаційного дослідження. Наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані у роботі, є науково-цінними. Використання ідей, концепцій, текстів інших авторів мають посилання на відповідні наукові джерела та оформлені відповідно до вимог.

У дисертації розкрито велику кількість положень, які характеризуються науковою новизною. Авторська позиція здобувачки представлена належним чином. Зокрема, особливо цінними є такі наукові положення: авторкою було *вперше* визначено, що незважаючи на інформаційну, освітню, культурну присутність КНР в європейському регіоні, ефективність публічної дипломатії КНР є низькою, підтвердженням чого є погіршення сприйняття азійської країни європейцями в останні роки; значний вплив на визначення стратегії публічної дипломатії КНР в Україні має її сприйняття Китаєм як пострадянської країни. Водночас незважаючи на обмеженість освітньої та культурної співпраці між країнами, образ азійської держави серед українців був загалом позитивним до повномасштабного нападу Росії на Україну, що можна пояснити історичними зв'язками та переважанням позитивних матеріалів про КНР в українських ЗМІ.

Важливе значення з теоретичної та практичної точок зору мають положення наукової новизни, що стосуються:

- масштабів, тенденцій та специфіки реалізації публічної дипломатії Китаю у європейських країнах, що характеризується насамперед

орієнтацією на ключові країни Західної Європи, зокрема Велику Британію, Францію та Німеччину;

- інституційної структури публічної дипломатії КНР, якій властиве переважання державних органів;
- інструментарію, що використовує КНР під час реалізації публічної дипломатії у європейському регіоні та який включає ЗМІ, освітні та наукові обміни, культурну дипломатію, а також новітні технології – Інтернет, соціальні мережі, медичну дипломатію.

Зазначене дозволяє зробити висновок про достовірність положень та високий рівень наукової новизни, належну обґрунтованість наукових положень та висновків дисертації.

Наукова новизна дисертації «Публічна дипломатія КНР в Європі (2012-2021 рр.)» свідчить про високий рівень авторського бачення окресленої в дисертації проблематики.

Повнота викладу наукових положень та висновків у наукових публікаціях авторки забезпечується тим, що основні наукові результати викладено у 5 наукових статтях у фахових вітчизняних та закордонних виданнях, а також 3 публікаціях, які додатково висвітлюють результати дослідження. Зокрема, авторкою опубліковано 3 статті у наукових фахових виданнях України, які включенні до наукометричних баз даних, 2 – у наукових періодичних виданнях інших держав, що входять до наукометричної бази даних Скопус (Scopus).

Аналіз змісту опублікованої анотації засвідчує відповідність ключовим положенням, викладеним у тексті дисертації. Анотація та текст дисертації оформлені відповідно до вимог «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44.

Практичне значення і впровадження одержаних результатів дослідження

Наукові висновки проведеного дослідження можуть бути використанні

під час написання наукових праць чи навчальних посібників з тематики міжнародних відносин, а саме європейського напрямку зовнішньої політики КНР. З практичної точки зору матеріали дисертації можуть бути використані в роботі аналітичних центрів, недержавних організацій і органів державної влади України, діяльність яких пов'язана з формуванням і реалізацією європейського та китайського векторів зовнішньополітичного курсу України, з метою аналізу відносин між європейськими державами та КНР, а також кращого розуміння зростаючої ролі публічної дипломатії у формуванні образу країни за кордоном.

Матеріали дисертаційного дослідження можуть використовуватися для удосконалення підготовки фахівців-міжнародників на основі навчальних дисциплін, таких, як «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», «Політологія», «Вступ до спеціальності», «Державний лад та політичні системи країн Азії і Африки», «Зовнішня політика країн Азії, Африки та Латинської Америки», «Інтеграційні процеси в сучасній Європі», «Країнознавство», «Регіональні міжнародні відносини», «Основи геополітики та геостратегії», «Сучасні тенденції в міжнародних відносинах», «Міжнародний вимір стратегічних комунікацій», «Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах», «Міжнародні відносини та світова політика», «Основи дипломатії та дипломатичної роботи», «Культурна дипломатія й культурні комунікації».

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Підкреслюючи в цілому високий науковий рівень виконаної роботи, водночас вважаємо за доцільне звернути увагу дисертантки на певні зауваження рекомендаційного характеру.

По-перше, у дисертації певна увага (зокрема, у формулюванні новизни, с.5-7) приділяється ефективності публічної дипломатії КНР та її інструментам, деякі з яких іноді іменуються авторкою технологіями, проте дефініції ефективності та технологій не наводяться, також не вказуються критерії ефективності публічної дипломатії та алгоритми дії її технологій.

По-друге, авторка наголошує на зв'язку концепції «м'якої сили» Дж.Ная та публічної дипломатії КНР (с.49-50), але не описує специфіку китайської «м'якої сили», її механізм, зв'язок з давніми китайськими доктринами, зокрема

ідейною спадщиною Лао Цзи та Сунь Цзи.

Наголошуємо на тому, що вищезазначені зауваження носять рекомендаційний характер, не знижують високий рівень проведеного дослідження і не применшують його теоретичну та практичну цінність.

Висловлені зауваження принципово не знижують загальної позитивної оцінки дисертації. Це скоріше запрошення до наукової дискусії й побажання дисертантці на подальші наукові дослідження.

Загальний висновок та оцінка дисертації

Детальний розгляд та аналіз положень, викладених в дисертаційному дослідженні, дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота Кукалець Оксани Євгенівни є послідовним, завершеним та науково цінним дослідженням, що має достатньо високу ступінь обґрунтованості основних положень та висновків.

За актуальністю поставлених завдань, змістовністю, науковим рівнем проведеного дослідження і практичною значимістю результатів дисертаційна робота О.Є.Кукалець «Публічна дипломатія КНР в Європі (2012-2021 рр.)» відповідає галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Авторка дисертації Кукалець Оксана Євгенівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Офіційний опонент

доктор політичних наук, професор,
професор кафедри міжнародних відносин
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Олександр ВИСОЦЬКИЙ

Вчений секретар

Тетяна Керанен